

מחודדים

ת"ר ושנתם שיהיו זברי תורה מחודדים בפ"ך (קידושין ל.)

מערכת: 073-249-0403
sikumhadaf12@gmail.com

לע"נ
הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל
נלב"ע כ"ד ניסן תשע"ז

גליון
230

תענית דף ח'. שב"ק פרשת וישלח - ט"ז כסלו תשפ"ב

דף ח' - ע"א

אם ראית תלמיד שלימודו קשה עליו ככרזל מרוב קושיות * לריש לקיש הוא מחמת משמנתו אינה סדורה שקלקל במשנה שהיא קודם לגמרא, ותקנתו שירבה בישיבה לסדר משנתו, וכל שכן אם משנתו סדורה לו מעיקרא. לרבא * הוא מחמת שרבו אינו מסביר לו פנים והראה לו פנים רעות, ותקנתו שירבה עליו רעים לפייסו שיסביר לו פנים, וכל שכן אם הוכשרו מעשיו בפני רבו מוקדם. ריש לקיש היה מסדר משנתו ארבעים פעמים קודם שנכנס לרבי יוחנן ללמוד גמרא כנגד ארבעים יום שניתנה התורה, ורב אדא בא אהבה סידר קודם כניסתו לרבא עשרים וארבע פעמים כנגד עשרים וארבעה ספרי תנ"ך.

אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון - אם ראית דור שהשמים משתכין כנחושת ומאדמים פנים מלהוריד טל ומטר - בשביל לוחשי לחישות, שאין מתפללים תפילה בלחש, ותקנתם שילכו אצל מי שידע ללחוש, ואין יתרון לבעל הלשון - מי שאפשר לו ללחוש ואינו לוחש מה הנאה יש לו.

לחש ולא ענה - תקנתו שילך אצל חסיד שבודד וירבה עליו תפילה, לחש ועלתה בידו ומגיס דעתו עליו - מבאי אף לעולם.

שני תלמידי חכמים שיושבים בעיר אחת ולא נוחים זה לזה בהלכה מתקנאים ומתגרים באף ומעלים ומביאים עליהם.

אין יתרון לבעל הלשון - לעתיד לבא מתקבצות ובאות כל החיות אצל הנחש ואומרים לו: ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל, מה הנאה יש לך מנשיכתך. ועונה להם: מה יתרון לבעל לשון הרע שאין לו הנאה, ולפיכך מביאו הקדוש ברוך הוא בדין שיתבייש על שהשיא אדם הראשון לחטוא, ויתביישו עמו מספרי לשון הרע.

אין תפילתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו ומכוון, ודווקא ביחיד אבל בציבור תפילתם נשמעת אף על פי שאין ליבם שלם.

אין גשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמונה - בזמן שיש אמונה במשא ומתן. כמה גדולים בעלי אמונה, כמעשה שהיה שהעמידו בור וחולדה לעצים ביניהם, וקל וחומר המאמין בהקדוש ברוך הוא ומעמידו עד בינו לבין חברו.

המצדיק את עצמו מלמטה - מכשיר ומקשט מעשיו, מצדיקים ומדקדקים עמו אפילו כחוט השערה יותר ממי שמקלקל מעשיו - כדי למרק עוונותיו.

כל השמח ביסורים שבאים עליו ואומר הן אתה קצפת בשביל שחטאנו בהם - מבאי ישועה לעולם.

ועצור את השמים - בשעה שהשמים נעצר מלהוריד מטר דומה לאשה שנאחזת בחבלי לידה ואינה יולדת, ויש לבקש עליהם רחמים.

דף ח' - ע"ב

פקדת הארץ ותשוקקה רבת תעשרנה פלג אלוקים מלא מים - כמין אהל מלא מים יש ברקיע שנמנו גשמים יוצאים.

אם לשבט אם לא יוצאו אם לחסד ימציהא - אם גזר השם יתברך רוב גשמים לרעה אז יורדים בכח כשבוט שמכה בכה, חזרו בתשובה - השם יתברך מורידם על הרים וגבעות מקום שאין שם איש, אם לחסד ימציהא לא יוצאו בשדות ובכרמים לבורות שיחין ומערות.

בימי רבי שמואל בר נחמני היה רעב ומגפה, ואמר שאי אפשר להתפלל על שניהם, שאין מתפללים על שני דברים, אלא תפלו ותבטל הרעב וממילא תפסק המגפה, שהשם יתברך נותן שובע הוא ונותן לחיים - שנאמר 'פתוח את ירך ומשביע לכל חי רצון'.

בימי רבי זירא גזרו האומות גזירה על ישראל וגם גזרו שלא להתענות עליה, ואמר רבי זירא שיקבלו להתענות אחר שבטל הגזירה.

אפילו שנים שצריכים גשמים כימי איהו, וירדו גשמים בערבי שבתות אינם אלא סימן קללה, שקשה יום הגשמים כימא דדינא, שיש מהומות וקולות וקשה לבני אדם לעשות צרכיהם, ואמר אמיר שולוי היו הבריות צריכים לגשמים היה מבקש רחמים שיתבטלו.

שמש בשבת צדקה לעניים, שמתעדינים בה נווח להם יום ברור, ומתחממים בה ביום הצניעה.
גדול יום הגשמים שאפילו פרטם שבכיס - מעשה ידיים שאינם צריכים לגשמים - מתברך, וגדול כיום קיבוץ גלויות, ואפילו גייסות פוסקות בו.

אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין ואין העין שולטת בו.
הננס למוד לא דגנו אומר: 'הי רצון מלפניך ה' אלוקיני שתשלח ברכה במעשה ידינו, התחיל למוד אומר 'ברוך השלח ברכה בכי הזה, מדד ואחר כך בירך הארץ וזו תפילת שווא, לפי שאין ברכה מצוי בדבר השקול והמודד והמנוי אלא בדבר הסמוי מן העין.

אין הגשמים נעצרים אלא בשביל פוסקי צדקה ברבים ואינם נותנים.

תענית דף ט'. יום א' פרשת וישב - י"ז כסלו תשפ"ב

דף ט' - ע"א

עשר תעשר - עשר בשביל שתתעשר, ומותר לסנות השם יתברך בזה, שנאמר 'הביאו את כל המעשר אל בית האוצר... ובחנני נא בזאת אמה' ח' צבקות, אם אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די' - עד שייבילו שפתותיכם מלומד די.

אולת אדם תסלק דרכו ועל ח' יוצף לבו, תמה רבי יוחנן שכלל דברי נביאים וכתובים יש סמך בתורה והיכן הרמז לזה, ואמר לו ילדו של ריש לקיש שמרומז בפסוק 'ויצא לבם ויחרדו איש אל אחיו לאמר מה אדם עשה אלוקים לנו, והרים רבי יוחנן עפעפיו לראותו, וסילקו אמו שלא יתן עיניו בו כמו שנתן באביו.

מטר - השם יתברך ממטייר אפילו בשביל יחיד, שנאמר 'פתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים

לתת מטר ארצך', ושפע פרנסה ושובע רק בשביל רבים, שנאמר 'הנני ממטיר לכם לחם', ואף ש'מן' ירד בשביל משה מכל מקום היה בשביל רבים.

שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל משה ואהרן ומרים, באר - בזכות מרים, עמוד ענן - בזכות אהרן, מן - בזכות משה, מתה מרים נסתלק הבאר וחזר בזכות משה ואהרן, מת אהרן נסתלק ענני הכבוד, וסבר הכנעני שניתנה לו רשות להילחם בישראל, אך חזרו שניהם בזכות משה, מת משה נסתלקו כולם, וזהו מה שכתוב 'ואכחד את שלשת הרועים בירח אחד' שאף שלא מתו בירח אחד נתבטל שלושה מתנות בירח אחד.

רב הונא בר מנחם ורב שמואל בר אידו רב חייא מזוסתניא אחר שהסתלק רבא באו ללמוד מרב פפא, וכל פעם שאמר רב פפא שלא כרבא היו מביטים זה לזה וחלש דעתו של רב פפא, והיו מקרים אותו בחלום הפסוק 'ואכחיד את שלשת הרועים', והבין שרוצים משמים להענישם ולכן כשנפרדו ממנו למחרת אמר להם שילכו רבנן שלשום.

דף ט' - ע"ב

רב שימי בר אשי היה מקשה הרבה קושיות לרב פפא, וכששמע שרב פפא מתפלל שיצילו השם יתברך שלא יתבייש משימי, קיבל רב שימי על עצמו שלא להקשות יותר.

שאלו מה' מטר... ומטר גשם יתן להם לאיש עשב בשדה - השם יתברך מוריד מטר אף בשביל איש אחד, ואף שרק שדה אחת שלו נצרכת לכך, ואף בשביל ירק יחיד.

לרב דניאל בר קטינא היתה גינה והיה מעמין בה כל יום ואמר ערוגה זו צריכה מים וערוגה זו לא, ואכן בא מטר רק במקום שהיה צריך.

ה' עושה חזיונים - מלמד שהשם יתברך עושה ענן לכל צדיק וצדיק להוריד לו גשמים על שדותיו. **סימן למטר** - ענן קלוש שתחת ענן עבה.

גשמים דקים קמחו דק הבאים קודם המטר - סימן שיהיו גשמים לרוב ואין פוסקים מהר, וסימנך מהולתא (שמתחילה יוצא קמחו דק ואחר כך הסבון). אך אם באים אחר שהתחיל המטר - פוסקים הגשמים מיד, וסימנך רעי של עיזים.

עולא ראה עננים בבבל אמר להם שיכניסו כליהם מפני המטר, ולבסוף לא בא, אמר כמו שהבבליים מפקרים כך המטר שלהם משקר.

עולא ראה בבבל שחבית מלאה תמרים נמכרת בזוז, ותמה שאינם עוסקים בתורה אף שיש להם מזונות בזול, בלילה נגרם לו שלשול מחמת אכילתם, חזר ותמה איך יכולים בני בבבל לעסוק בתורה כראוי אף שאוכלים תמרים הרבה מחמת שנמכרים בזול, וקשים לגוף כחברות.

כל העולם כולו - לרבי אליעזר ממימי אוקיינוס הוא שותה ומה שאינם מלוחים הוא משום שנמתק בעבים, לרבי יהושע ממימי העליונים הוא שותה, אלא שהעננים מתגברים ועולים לרקיע, ופותחים פיהם כנוד ומקבלים מי מטר ומנוקבות בכברה ובאות ומרצות מים על גבי קרקע.

אין בין טיפה לטיפה אלא כמלא נימא.

גדול יום הגשמים כיום שנבראו בו שמים וארץ.

תענית דף י'. יום ב' פרשת וישב - ח"י כסלו תשפ"ב

דף י' - ע"א

ארץ ישראל - א. וברא תחילה, ב. השם יתברך משקה אותה בעצמו, ג. שותה מי גשמים, ד. שותה תחילה - משל לאדם שמוגבל את הגבינה נוטל את האוכל ומניח את הפסולת. **שאר העולם** - נברא לבסוף, והשם יתברך משקה אותו בשליש לבסוף מתמצית הנשאר בעבים אחר שתיתי ארץ ישראל.

מקורו של רבי אליעזר שהגשמים (שהם ממי האוקיינוס) נמתק בעבים - שנאמר 'חשכת מים עבי שחקים' ונאמר 'חשרת מים עבי שחקים', ובצירוף שניהם יחידו הוא 'חכשרת' והיינו שהעבים מכשירים וממתקים המים.

כשהענן קלוש והאור חודר דרכו - מימיו מועטים, וכשהוא עב ומחשיך - מימיו מרובים, ולדעת רבי יהושע זה נלמד מ'חשכת מים' (חשירת מים' הוא לשון חשרה - שהעננים משירים המים לארץ).

מים העליונים במאמר השם הם תלויים, ולרבי יהושע פירותיהם - יזעה שלהם - מי גשמים.

כל העולם כולו מתמצית [א' משישים] גן עדן הוא שותה.

ארץ מצרים ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, והיא אחד משישים בכוש, וכוש אחד משישים בעולם, ועולם אחד משישים מג'ן, וגן אחד משישים מעדן, ועדן אחד משישים לגיהנום, נמצא שכל העולם כולו ככיסוי קדירה לגיהנום. ויש אומרים שגיהנום אין לו שיעור, ויש אומרים שעדן אין לו שיעור.

'שוכנת על מים רבים רבת אוצרות' - אוצרות בכל מלאות בר מפני ששוכנת על מים רבים, שבכל עמוקה מכל הארצות וגשמים מטפטפים ויורדים לשם ואינה צריכה לגשמים.

קבלה בידו שמוטב שיהיה גשם מרובה ממה שיהא חורב בלי מטר.

מתחילים לשאול גשמים בארץ ישראל לשיטת תנא קמא בג' מרחשון, לרבן גמליאל בז' בו שהוא ט"ו יום אחר החג - כדי שייגיע האחרון שבישראל לנהר פרת, וכן הלכה.

אין שואלים בחוץ לארץ עד ס' יום בתקופה לפי שהוא מקום נמוך ולא צריך מטר כל כך, ונחלקו אם שואלים ביום הס', והלכה ששואלים.

משנה, הגיע י"ז במרחשון ולא ירדו גשמים - התחילו החכמים להתענות ג' תעניות, הגיע ר"ח כסלו ולא ירדו גשמים - בית דין גזר ג' תעניות על ציבור, ובעתניות אלו מותרים באכילה בלילה, וגם ביום מותרים במלאכה וברחיצה ובסיכה ובעלילת הסנדל ובתשימשי המטה.

לא מתחילים להתענות בחמישי - שלא להפקיע השערים, מתוך קוונים בחמישי שתי סעודות גדולות לאמר מה אדם עשה אלוקים לנו, והרים רבי יוחנן עפעפיו לראותו, וסילקו אמו שלא יתן עיניו מפסיקים תעניות שני חמישי ושני אם חל בהם ראש חודש או ימים טובים הכתובים במגילת תענית.

אל יאמר אדם תלמיד אני ואיני חשוב כל כך להתחיל להתענות עם היחידים, לרבי מאיר ורבי שמעון בן אלעזר - התלמידים ראויים לכך ואין זה מושם נטות רוח, לרבי יוסי ורבי שמעון בן גמליאל - כל אדם אפילו אם אינו תלמיד עושה עצמו יחיד להתענות וזכור לטוב שצער הוא לו, אבל בדבר של שבח לא יעשה עצמו יחיד או תלמיד.

איזהו יחיד - כל שראוי למנוחו פרנס על הציבור. **איזהו תלמיד** - כל ששואלים אותו דבר הלכה בלימוד ואומר ואפילו במסכת כלה.

המתענה על הצרה ועברה, או על החולה ומת או נתרפא - הרי זה מתענה ומשלים, ואם לא נראה כמתנה עם קונו אם תעבור לא אתענה ואם לאו אתענה.

ההולך ממקום שלא שמתענים למקום שמתענים, או להיפך - הרי זה מתענה ומשלים כל התעניות שקבלו עליו בני עירו ובני המקום שהגיע אליו.

שכח ואכל ושתה - לא ינהג עירומים בעצמו - שלא יאמר הואיל ואכלתי כל שהוא אוכל הרבה.

ויאמר יעקב לבניו למה תתראו - אל תראו עצמכם כשאתם שבעים בפני עשוי ושמעאל, כדי שלא יתקאו בכם, ולא הלכו למצרים אלא מחמת כן. ולכן האוכל בשעת התענית אל יתראה בפני הציבור שנראה כחתן בין אבלים ויתקאו בו.

אל תרננו בדרך: לרבי אלעזר - לרגל התענה בדבר הלכה בעיון שמתענה בדרך. למתניתא - אל תפסיעו פסיעה גסה, שנטולת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם, והכניסו חמה לעיר, שלעולם יצא אדם כפי טוב - שימתין עד שיאור, ויכנס כפי טוב - בעוד שהחמה זורחת.

שני תלמידי חכמים המהלכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה ראויים להישיר, אך לא יעסקו בעיון אלא בגי'ראט.

תענית דף י"א י"ם ג' פרשת וישב י"ט כסלו תשפ"ב

המהלך בדרך לא יאכל יותר ממה שאוכל בשני רעבון, ונחלקו אם הטעם הוא משום שקשה למעיו, או מחשש שלא יהיה לו מזון לאחר כך. ונפקא מיניה - א. בהולך בספינה, יש רק טעם שני. ב. בהולך מלמון למלון שיש שם מזונות יש רק טעם ראשון. ג. במי שיכול לאכול הרבה ואינו מזיק למעיו - כרב פפא, יש רק טעם שני.

כל המועיע עצמו בשני רעבון יציל ממתה משונה - שאינה במאלף המוות וכדרך כל אדם על מיתו, בשכר שמצער עצמו בזמן שישאל בצער.

אסור לשמש מיטתו בשני רעבון, שצריך לנהוג בצער, וחשוכי בנים שלא קיימו פריה ורבייה - מותרים.

בזמן שישראל שרויים בצער ופירש אחד מהם - באים שני מלאכי שישלחו שמלוין לו לאדם ומניחים ידיהם על ראשו ואומרים 'פלוגי זה שפירש מן הציבור אל יראה נבחמת ציבור', וכל המצער עצמו עם הציבור זוכה ורואה נבחמת ציבור.

בזמן שהציבור שרוי בצער אל יאמר אדם אלך לשמה ואוכל ואתה ושלום עליך נפשי, שעל הבינונים היוראים מן המיתה האומרים 'והנה ששון ולשמה הרוג בקר וישחוט צאן... כי מחר נמות' הכתוב אומר 'אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותון'. ועל הרשעים הכתוב אומר 'כי מפני הרעה נאסף הצדיק' - שלא יצטרע ברעה או שלא יבקש עליהם רחמים.

יצער אדם עם הציבור כמו שמצינו במשה רבינו, שנאמר 'וידי משה כבדים ויקחו אבן וישיתו תחתיו' ולא ישב על כך או כסת כדי להיות עמוה בצער.

מי מועיד על האדם - אבני וקורות ביתו, לדבי רבי שילא - שני מלאכי השרת המלווים אותו, לרבי חידקא - נשמתו, ויש אומרים איברו של אדם.

אל אמונה - כשם שנפריעים מן הרשעים לעולם הבא אפילו על עבירה קלה, כך נפריעים מן הצדיקים בעולם הזה על עבירה קלה.

ואין עויל - כשם משלמים שכר לצדיקים לעולם הבא אפילו על מצוה קלה, כך משלמים שכר לרשעים בעולם הזה כדי לטורדן מעולם הבא.

צדיק וישר הוא - בשעת פטירתו של אדם לבית עולמו כל מעשיו נפרטים לפניו ואומרים לו כך וכך עשית במקום וביום פלוני, והוא אומר הן, וחותם, ומצדיק עליו הדין ואומר יפה דנאוני.

כל הוישב בתענית - לשמאל נקרא חזקא, שנאמר בנידן 'וכפר עליו חטא על הנפש' והחטא הוא שציער עצמו מן היין, וכל שכן למי שמצער עצמו מכל דבר. לר' אלעזר - נקרא קדוש, שממקד עבודתו, וכמו שנאמר בנידן 'קדוש יהיה', וכל שכן למצער עצמו מכל דבר (ומה שנאמר 'אשר חטא' היינו על שנטמא, ולשמאל מה שנאמר 'קדוש' היינו שעשיר קדוש ואסור בהנאה). לריש לקיש - נקרא חסיד (אם יכול לסבול), שנאמר 'גומל גנפו איש חסד'.

לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו - ואסור להכחישו אם אינו יכול לסבול התענית.

אין תלמיד חכם רשאי לישב בתענית מפני שממעט במלאכת שמים שאינו יכול ללמוד, ואין תענית מועיל לו וכמתענה מפני שאכל הכלב סעודתו ואין לו מה לאכול.

אין תענית ציבור בבבל להפסיק לאכול מבעוד יום ולאסור בנעילת הסנדל אלא תשעה באב בלבד, מפני שאינם זקוקים לנשמים.

יחיד שקיבל עליו תענית אפילו אכל ושתה כל הלילה עד עמוד השחר - למחר מתפלל תפלת עננו.

קיבל עליו תענית ולא אכל במוצאי תענית וכן בתעניתו - למחר אינו מתפלל תפלת עננו שלא קיבל התענית על שעות אלו.

המקבל עליו תענית שעות הוי קבלת תענית ומתפלל תפלת עננו.

קנקים של חרס ששומרים בהם עכו"ם יינם מותר להשתמש בהן חן אחר שנים עשר חודש בלי עירוי מים שלש ימים, מפני שטעם יין נסך הלך מהם.

משה שימש כל שבעת ימי המילואים בחלוק לבן של פשתן שהיה עשוי לשם כך, לרב כהנא בחלוק לבן שאין לו שפה אלא ארוג מוחט אחד שלא יחשדוהו שמא באותה שפה הוציאה מעות הקודש.

תענית דף י"ב י"ם ד' פרשת וישב י"כ כסלו תשפ"ב

קיבל עליו תענית שעות ונמלך להתענות כל היום - הרי זו תענית גמורה. לא אכל עד חצי היום ושוב נמלך להתענות עד הערב - הרי זו תענית שעות שדינה כתענית כדלעיל (דף י"א). אבל תענית שעות ממש, שלא היה בתענית כל היום - אינה תענית.

כל תענית שלא שקעה עליו חמה אין שמו תענית, ומה שמתענים אנשי משמר ואלו שהיו להם יום טוב קרוב גצים ואינם משלמים - אין זו תענית גמורה, אלא עושים כן להצטרע עם הציבור. **כל תענית שלא קיבלה עליו מבעוד יום** אין שמו תענית, והוא כמפוח מלא רוח - שבחינם לא אכל.

זמן קבלת תענית נחלקו אם היינו בזמן מנחה או דווקא בסוף תפלת מנחה.

יחיד שקיבל עליו תענית שני חמישי ושני ואירע יום טוב שגזרו רבנן ביום התענית, אם גזרו כן חכמים אחר שקיבל עליו להתענות יבטל נדרו את גזירת חכמים, אך אם גזרת חכמים קדמה לא יתענה.

עד מתי אוכל ושותה בתעניות המותרות בלילה באכילה - לרבי עד עלות השחר. לר' אליעזר בר שמועון - עד קרות הגבר פעם ראשונה. באיבי - אם גמר סעודתו לפני כן וסילק שולחנו שוב אסור באכילה. לרבא - אם ישן לפני זה שוב אסור באכילה, אך אם רק נתנמנם מותר.

יחיד שקיבל עליו תענית אסור בנעילת הסנדל, חוששים שמא קיבל עליו תענית ציבור, לכן יאמר הריני מתענית יחיד ולפניך ואז יהא מותר.

נעילת הסנדל - אביי ורבא נעלו נעליים כלי שוליים, מרימר וזר וטרא החליפו של ימין בשמאל, רבנן דבי רב אשי נעלו כדרם שסברו כשמואל שאין תענית ציבור כבבל אלא תשעה באב. ורב ששת הקפיד על חכמים שנהגו כך.

לוח אדם תעניתו ופורעו בזמן אחר, מלבד תענית חלום - שיפה תענית לחלום כאלו לנעורת דווקא בו ביום, ולכן מותר אפילו בשבת כדי שיתבטל צער גופו, וישב תעניתו על תעניתו בשבת.

משנה. עברו ג' תעניות הראשונות ולא נענו - בית דין גוזר ג' תעניות אחרות על הציבור, ומפסיקים לאכול מבעוד יום, ואסורים במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשימש המטה, ונועלים את המרחצאות.

עברו ג' תעניות אמצעיות ולא נענו - בית דין גוזר עוד ז' תעניות שהם ביחד י"ג תעניות, והם יתירות על הראשונות שבאלו מתריעים ונועלים החנויות, ובשני משין עם חשכה - לא נועלים ולא פותחים, ובחמישי פותחים מפני כבוד השבת.

עברו אלו ולא נענו - ממעטים במשא ומתן, בבנין, בנטיעה, בארוסין, בנישואין, בשאלת אדם, כבני אדם הנוזפים למקום.

היחידים חוזרים ומתענים עד שיצא ניסן, יצא ניסן וירדו גשמים סימן קללה.

אסור מלאכה בתענית אמצעיות - לומדים מהפסוק 'קדשו צום קראו עצה' אספו זקנים, מה עצרת אסור בעשיית מלאכה אף תענית, ואינו אסור אלא ביום כמו אספת זקנים ביום התענית שמתקבים אצלם לבית הכנסת מהבוקר.

סדר יום התענית: מהבוקר עם חצי היום דורשים וחוקרים לבדוק במעשי העיר אם גזל וחמס ביניהם ומפייסים אותם, רבע היום שלאחר חצות היום קורין 'ויחל' ומפטיירים 'דרשו ה' בהמצאו', ומכאן ואילך מבקשים רחמים.

תענית דף י"ג י"ם ה' פרשת וישב י"א כסלו תשפ"ב

כל רחיצה שאסרו חכמים בתענית שהוא משום אבל כגון תשעה באב, וכל שכן אבל עצמו - אסור בחמים ובצונן. והגם שאכל מותר בבשר ויין היינו להפיג פחדו (ולשון א' לרבא - אבל מותר לרחוץ בצונן, כמו שמתור בבשר ויין, ואין הלכה כן). וכל שאסרו משום מעונן כגון תענית ציבור - בחמים אסור ובצונן מותר.

יחיבי טבילות וטובלים כדרם בין בתשעה באב בין ביום הכיפורים, ואפילו בחמי טבריה (אם אין במקומם צונן) משום שטבילה בזמנה מצוה. ולרבי חנינא סגן הכהנים אין טובלים בתשעה באב, שכדאי הוא בית אלוקינו לאבד עליו טבילה פעם אחת בשנה.

תענית ציבור שאסרו במלאכה - היינו רק ביום. בנעילת הסנדל - היינו בעיר אבל בדרך חוץ לעיר מותר, וכן אכל לדרך נועל, כנס לעיר חולץ. ברחיצה בחמים - היינו כל גופו, אבל פניו ידיו ורגליו מותר. וכן אבל ומודה, וחרץ מעניין רחיצה - שאכל אסור אפילו להושיט אצבעו בחמין.

תכפוהו אבלי זה אחר זה - הכביד שערו מיקל בתער דרך שינוי ולא במספרים, מכבס כסותו במים ולא בנתר וחול.

אין תבוגרת רשאת לנבל את עצמה בימי אבל אביה (לשון ב' ברש"י אפילו באבל שלח שמת אביה) ומותר לרחוץ בצונן (היינו להלכה שסתם אבל אסור בחריצה), וכוחלת עיניה ומפרכת שערה, אבל נערה רשאת לנבל עצמה ואסורה בכל דבר שהאבל אסור בו.

אבל אסור בכיבוס בגדים כל שבעה, ולרחוץ כל גופו בין בחמים ובין בצונן, פניו ידיו ורגליו מותר בצונן, ולסוך אפילו כל שהוא אסור, אך כדי להעביר הזהומא מותר לסוך.

יחיד שקיבל עליו תענית מתפלל עננו, לרב יונה בברכה בפני עצמה בין גואל ישראל לרפאנו, לרב יצחק ורב ששת בשומע תפלה, ואף כשמתענה עם הציבור. ושליח ציבור בתענית ציבור - לפי כולם אומר ברכה בפני עצמה בין גואל ישראל לרפאנו.

עשרים וארבע ברכות שהתפללו בתענית האחרונות לא התפללו בתענית הראשונה, ושני לשונות בגמרא אם התפללו בתענית אמצעיות.

תענית דף י"ד י"ם ו' פרשת וישב י"ב כסלו תשפ"ב

עוברות ומניקות מתענות רק בתעניות האמצעיות, ולא בראשונות - שלא תקיף רוגזא כולי האי, ולא באחרונות - כיון שהם שבע תעניות אינם יכולות לעמוד בהם.

שבע תעניות אחרונות מתריעים בשופרות י"ח התרעות, שמוסיפים ששה ברכות ושש תרעות לכל ברכה, וסימן לדבר יריחו שהתריעו בשופרות (או ששנו ע"י שופרות). ולרב מתריעים גם בצעקת עננו אבינו עננו וכו'.

כשם שנחלקו האמוראים אם צעקה בפה היא בכלל התרעה כך נחלקו התנאים, דתניא, על שאר כל מיני פורעניות כגון חיכוך, חגב, זבוב, צירעה, יתושין, שילוח נחשים ועקרבים - לא היו מתריעים אלא צונקים (חרי שצעקה אינה בכלל התרעה). ותניא אידך, על אלו מתריעים בשבת (מבוטא הכוונה לתפילה שח"י התרעה בשופר אסורה בשבת), על עיר שהקיפוה גייס או נהר ועל ספינה המטורפת בימ, לרבי יוסי רק לעזרה שיבואו לעזרם מתריעים (ולפירוש אחר - התפלה לא אחז בביתו), אך לא בתפילה בצעקה.

לא גוזרים יותר משלושה עשרה תעניות על הגשמים, משום שאין מטריחים את הציבור יותר מדאי, ולרשב"ג - משום שכבר יצא זמנה של רביעה.

שאר מיני פורעניות - לרשב"ג מתענים והולכים עד שיענו מן השמים, וכן פסק רבי יוחנן, ולרבי יאן גוזרים יותר מ"ג תעניות משום שאין מטריחים את הציבור יותר מדאי, וכן פסק רבי אמי.

סדר תעניות נתקן רק בזמן שהשנים כתיקונם, מהקציר ויתושיה וזויריעה במרושתון, וישראל שרויים על אדמתם - ארץ ישראל, אבל בזמן הזה הכל לפי השנים והמקומות והזמן.

שאלת גשמים בימות הקיץ במקומות שארצים לפך - מחלוקת אם בברכת השנים כרבים, או בשומע תפלה כיחיד, והיילכתא בשומע תפלה.

בשני משין פתחי החנויות עם החשיכה, ובחמישי פותחים כל היום כולו מפני כבוד שבת, היו לו שני פתחים פותח אחד ונועל אחד, היתה אצטבא לפני דלת החנות - פותח כדרכו אפילו בשני.

עברו אלו ולא נענו - ממעטים בבית של שמחה כגון בית חתנות לבנו, ונטיעה של שמחה כגון באורוקי של מלכים (אילו שנטיעים בבית בן המלך וכשמושלך עושים לו מננו כסא, פירוש אחר - אילו גדול המצול על הארץ לטייל המלך תחתיו).

וכן ממעטים בשאלת שלום - החברים אין שאלת שלום ביניהם, ועמי הארץ ששואלים מחזירים להם בשפה רפה ובכבוד ראש. ומתעטים ויושבים כאבלים וכמנונים כבני אדם הנוזפים למקום שעיט חרמו עליהם מן השמים.

אין אדם חשוב רשאי לבלות את עצמו בפני הציבור ולפול על פניו בתפילה, אלא אם כן יודעים בו שהוא חשוב כיהושע.

אין אדם חשוב רשאי לחגור שק, אלא אם כן יודעים בו שנענה כיהודים בן אחאב.

יפול משה ואהרן על פניהם... ויהושע כל גזל וכו' **בפניהם**, לר' אלעזר משה ואהרן נבפילה ויהושע וכלב בקריעה, לר' זירא או לר' שמעון בר נחמני כיון שכתוב 'ויהושע' הרי שהוא גם קרע וגם נפל.

לקראת ישראל לעתיד לבא כתיב 'מלכים יראו קמו שרים וישתחוו' - לר' אלעזר מלכים בקימה ושרים בהשתחויה, לר' זירא או לר' שמעון בר נחמני שרים בשניהם כיון שכתוב 'שרים וישתחוו'. **אור רוע לצדיק ולישרי לב שמחה** - לא הכל לשמחה ולא הכל לאורה, צדיקים לאורה וישרים לשמחה.

פרק סדר תעניות

משנה . בשבע תעניות אחרונות מוציאים התיבה לרחובה של עיר, ונותנים עליה אפר מקלה (לה"ק בבביתא אפר כבלמא).

נותנים אפר בראש הנישא ובראש אב בית דין על ידי אחרים - שיש יותר נעמנת נפש, משמוש חשיבותם הם מתביישים מאחרים. ואחרי כן כל אחד נותן אפר על ראשו, ואפילו שבקללה מתחילים מן הקטן - כאן גדולה היא, שאומרים להם אתם חשובים לבקש עלינו רחמים. **הזקן שבהם אומר לפניהם דברי כבושין:** אחינו, לא נאמר באנשי גינות וירא אלוקים את שקם ואת תעניתם אלא 'וירא... את מעשיהם כן שבו מדרכם הרעה', ובקבלה הוא אומר וקרעו לבבכם ואל בגדיכם!'

עמדו בתפילה מורידים לפני התיבה זקן ורגלי ויש לו בנים וביתו ריקם - כדי שיהא לבו שלם בתפילה.

שליח ציבור אומר לפניהם י"ח ברכות שבכל יום, ומוסיף עליהם עוד שש - וזכרונות, שופרות, אל ה' בצרתה לי, אשא עיני, ממעמקים, תפלה לעני כי יעטוף. לרבי יהודה לא היה אומר זכרונות ושופרות אלא אומר במקומם - 'רעב כי יהיה בארץ', 'אשר היה דבר ה' אל ירמייהו על דברי הצרות'. **חתימות הברכות בתפילת התענית:**

בגולל ישראל - מי שענה את אברהם בחר המוריה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה, ברוך אתה ה' גואל ישראל.

בזכרונות - מי שענה את אבותינו על ים סוף... ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות. בשופרות - מי שענה את יהושע בגלגל... ברוך אתה ה' שומע תרועה.

אל ה' בצרתה לי - מי שענה לשמואל במצפה... ברוך אתה ה' שומע צעקה. אשא עיני - מי שענה את אליהו בהר הכרמל... ברוך אתה ה' שומע תפלה.

ממעמקים - מי שענה את יונה ממעי הדגה... ברוך אתה ה' העונה בעת צרה. תפילה לעני - מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלים... ברוך אתה ה' המרחם על הארץ.

דף ט"ז • ע"ב

מעשה בימי רבי חלפתא ורבי חנניה בן תרדיון שלא ענו אחרי שליח ציבור אמן אלא תקעו הכהנים ותקעו, ואמרו חכמים שלא נהגו לא לענות אמן אלא בשער המזרח ובהר הבית.

שלש תעניות הראשונות - לרבי יהושע אנשי משמר מתענים ולא משלימים ואנשי בית אב לא היו מתענים כלל, שלש שניות אנשי משמר מתענים ומשלימים ואנשי בית אב מתענים ולא משלימים, שבע אחרונות אלו ואלו מתענים ומשלימים. לחכמים - ג' תעניות הראשונות אלו וגלו לא היו מתענים כלל, ג' שניות אנשי משמר מתענים ולא משלימים ואנשי בית אב לא היו מתענים כלל, שבע אחרונות אנשי משמר מתענים ומשלימים ואנשי בית אב לא היו מתענים ולא משלימים.

אנשי משמר מותרים לשתות יין בלילות ולא בימים, אנשי בית אב לא מניין ולא בלילה. **אנשי משמר ואנשי מעמד** אסורים לספר ולכנס, ובחמישי מותרים מפני כבוד השבת.

כל הכתוב במגילת תענית שלא להספיד בו - ביום שלפניו אסור וביום שלאחריו מותר, ולרבי יוסי גם לאחריו אסור. ביום שכתוב שלא להתענות בו - לפניו ולאחריו מותר, ולרבי יוסי לפניו אסור ולאחריו מותר.

אין גוזרים תענית על הצבור בתחילה בחמישי, שלא להפקיע שיערים, לרבי יוסי גם תעניות שניות ואחרונות אין מתחילים בחמישי.

אין גוזרים תענית על ציבור בראשי חודשים בחנוכה ובפורים, ואם התחילו אין מפסיקי אך לא משלימים, וכן תשעה באב שחל בערב שבת אין משלימים.

תענית דף ט"ז • יום א' פרשת מקץ • כ"ד כסלו תשפ"ב

דף ט"ז • ע"א

מניחים אפר במקום התפילין, שנאמר 'לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר'. **יוצאים לרחובה של עיר,** לר' חייא בר אבא - לומר זעקנו בצניעא ולא נענינו בנזה עצמנו בפהרסיא, לריש לקיש - שגלות מכפרת. נפקא מיניה אם די לגלות מבית הכנסת לבית הכנסת.

מוציאים התיבה לרחובה של עיר - לומר כלי צנוע היה לנו ונתבזה בעינינו. **מתכסים בשקים העשויים מנוצה של עזים** - לומר הרי אנו חשובים בבהמה.

נותנים אפר מקלה על גבי תיבה, לרבי יהודה בן פזי - 'עמו אנוכי בצרה', לריש לקיש - 'בכל צרתם לו צר!'

רבי זירא אומר על עצמו שבתחילה כשראה רבנן מניחים אפר על התיבה הדועזע כל גופו. **שמים אפר בראש של כל אחד** - נחלקו אם הוא משום שהרי אנו חשובים לפניך כאשר, או כדי להזכיר אפר כי יצחק. ונפקא מיניה האם אפשר להשוות עפר סתם.

יוצאים לבית הקברות - נחלקו אם הוא משום שאנו חשובים כמתים, אם כדי שיבקשו עלינו רחמים, ונפקא מיניה בקברי עכו"ם.

הר המוריה - נחלקו אם נקרא כך מפני שהוא הר שיצאה ממנו הוראה לישראל, או מפני שיצא ממנו מורא לעובדי כוכבים.

אם יש זקן והוא חכם - הוא אומר לפניהם דברי כבושין, ואם לאו - אומר חכם, ואם לאו - אומר אדם של צורה (כעל קומה).

נאמר באנשי גינות 'ויתכסו שקים האדם והבהמה' - אסרו הבהמות לבד והוולדות לבד, ואמרו ריבוננו של עולם אם אין אתה מרחם עלינו אין אנו מרחמים על אלו (כלומר, כשם שאתה אומר לרחם על אלו כן תרחם עלינו).

'ויקראו אל אלוקים בחזקה' - בכח ניצוח הדין, אמרו לפניו: ריבוננו של עולם עלוב ושאינו עלוב צדיק ורשע מי נדחה מפני מי.

'וישובו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם' - אפילו גזל קורה ובנאה בבירה מקעקע כל הבירה ומחזירה לבעליו.

אדם שיש בידו עבירה ומתודה ואינו חוזר בו - דומה לתופס שרץ, שאפילו טובל בכל מימות שבעולם אל עלתה לו טבילה עד שזירוק מידו ויטבול.

מוריהם לפני התיבה - למה? בבביתא הרגיל להתפלל ותפילתו שגורה בפיו. לרבי יהודה - המוטפל בילדים ואין לו במה להתפרנס, ויש לו יגיעה בשדה - שמכווין יותר בתפלת הגשמים, וביתו ריקם מעביות חמס וגזל, ופרקו נאה - שלא יצא עליו שם רע בבחיותו, שפל ברוך - עניו, ומרובה לעם - נוח לבריות ומסכימים לתפילתו, ויש לו נעימת קול שמושכת הלב, ובקי לקרות בתנ"ל ולשנות מברש הלכות ואגדות, ובקי בכל הברכות כולם. ונתנו חכמים עיניהם בר' יצחק בר אמי שהיו בו כל מעלות אלו.

דף ט"ז • ע"ב

'הייתה לי חלתי כאריה ביער בקולה על כל שנתיה' - זה [המעמיד] שליח ציבור רשע שאינו הגון לפני התיבה, שהקדושת ברוך הוא שונאו יותר מכולם.

שליח ציבור מתחיל להאריך בביתך גואל ישראל, וחותם במי שענה לאברהם וכו', והם עונים אחריו אמן, וחזן הכנסת אומר להם: תקעו בני אהרן תקעו, ואחר ברכת זוכר הנשכחות אומר להם: הריעו בני אהרן הריעו, וכן בכל ברכה - באות אומר תקעו ובאות אומר הריעו.

אין עונים אמן במקדש - שנאמר 'קומו ברכו את ה' מן העולם עד העולם ויברכו עם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה'.

'על כל ברכה ותהלה' - תן לו תהילה על כל ברכה וברכה שבבית המקדש, ולא תהילה אחת לכל הברכות.

במקדש אמר שליח ציבור: 'ברוך השם אלוקים אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל, והם עונים אחריו: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', וכן בכל ברכה וברכה.

רבי חלפתא הנהיג בצפורי להתפלל כמו במקדש, וכן הנהיג רבי חנניה בן תרדיון בסיכאי, וכשבא הדבר לפני חכמים אמרו: לא נהגו כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית.

תענית דף י"ז • יום ב' פרשת מקץ • א' דחנוכה תשפ"ב

דף י"ז • ע"א

לרבי יהודה לא היו אומרים בתפלת תענית זכרונות ושופרות, לפי שאין אומרים זה אלא בראש השנה כדי שיעלה זכרונו לפניו לטובה ובמה בשופר, וכן ביום הכיפורים של שנת היובל שלומדים מראש השנה, ובשעת מלחמה.

לתנא דמתניתין ר' זמי שענה לשמואל מברכים 'שומע צעקה' ו'במי שענה לאלהיו מברכים 'שומע תפילה', בבביתא יש מחליפים, מפני שמצינו תפילה בשמואל, וצעקה באלהיו - שנאמר 'עניי ה' ענני' שהוא לשון צעקה.

כל שנתה ליונה אמרו לפני מי שענה לדוד ושלמה' (אף שהיו לפניו) - מפני שרצו לחתום בסוף של הברכות 'ברוך מרחם על הארץ', ודוד ושלמה תיקנו בית המקדש שהוא עיקר הארץ.

לסומכוס ברכו 'ברוך משפיל הרמים' במקום 'ברוך מרחם על הארץ' - שהכניעם במטר עד ששבו בתשובה.

אנשי משמר אסורים לשתות יין ביום - שמא תכבד העבודה ועל אנשי בית אב ויבואו ויסייעו להם. אנשי בית אב אסורים גם בלילה - שעסוקים בעבודה גם בלילה להעלות אברים ופדרים על המזבח.

שתיתיה כהן יין בזמן הזה - לתנא קמא אם מכיר בית אב שלו אסור כל אותו היום, שמא במהרה יבנה המקדש בו ביום, מכיר משמרו ולא בית אב - אסור כל השבוע, אינו מכיר לא בית אב ולא משמר - אסור כל השנה אם יודע שבת אבותיה היו קבועים שם ולא נתחללו. לרבי - אף גם במכיר בית אב אסור לעולם שמא ישתנו המשמרות, אלא לא חוששים שיבנה פתאום וכולם מותרים. וכדעת רבי נהגו הכהנים.

אנשי משמר ומעמד אסורים לספר ולכנס משנכנסו למשמרתם כל אותה השבת - כדי שיתפרו קודם לכן ולא יכנסו למשמרתם כשהם מנוולים, ובערב שבת מותרים מפני כבוד השבת.

מצוה להסתפר - מלך כל יום, שנאמר 'מלך יפיו תחזינה עיניך'. כהן גדול - מערב שבת לערב שבת מפני שהמשמרות מתחדשות בכל שבת ויראה בפיו. כהן הדיוט - פעם בשלושים יום, שנאמר 'ופרע על ישלחו' - פרע שגדלו לא ישלחו עוד, ולומדים מגזיר ש'פרע' הוא עד שלושים יום.

סתם גזירות שלושים יום - שנאמר 'קדוש יהיה' 'היה' בגימטריא ל'.

דף י"ז • ע"ב

כהן בזמן הזה אינו מצווה ב'פרע לא ישלחו' אפילו לחכמים המחמירים בשתיית יין - שאפשר להסתפר מיד ולהיכנס לעבודת בית המקדש, אבל שתוי יין יותר מרביעית אינו עוזר דרך ושינה להפגי.

דרך מיל ושינה מפגיגים את היין אם לא שתה יותר מרביעית. **שתוי יין מחלל העבודה** - שכתוב בו 'להבדיל בין הקודש ובין החול', וחייב מיתה בידי שמים - שנאמר 'ולא תמות', והוקש פרועי ראש לשותוי יין לחילול ולמיתה.

הלכה למשה מסיני ש'ערל לב' - משומד, וערל בשר, לא יבאו לבית המקדש, וכן שמגודל פרע מחלל העבודה וחייב עליה מיתה, ויחזקאל הסביר הלכות אלו בפסוקים.

מראש חודש ניסן עד ח' ניסן לא מספידים - שבימים אלו היו חכמים נושאים ונותנים עם הבייסותים שאסור ליחיד להביא תמיד, וביום ח' ניצחו הכוכה מהכתוב 'תשמרו להקריב' - לשון רבים, וכללו גם את ראש חודש - כדי לאסור ההספד גם בערב ראש חודש.

מז' ניסן עד סוף המועד לא מספידים - שבימים אלו היו חכמים נושאים ונותנים עם הבייסותים שאמרו ששבועות ביום ראשון. וכללו יום טוב פסח - כדי לאסור ההספד גם למחרת.

הימים הכתובים במגילת תענית שאסורים בהספד או בתענית, אסורים גם בימים שלפניהם ושלאחריהם (לה"י יוסף), שדברי סופרים צריכים חיזוק. שבת וימים טובים - רק הם אסורים, אבל לפניהם ולאחריהם מותרים, שדברי תורה אינם צריכים חיזוק.

תענית דף י"ח • יום ג' פרשת מקץ • ב' דחנוכה תשפ"ב

דף י"ח • ע"א

כ"ח אדר עשאוהו יום טוב על הבשורה שלא צריך להתבטל מתלמוד תורה, אחר שנגזר עליהם שלא יעסקו בתורה ושלא ימולו בניהם ושיחללו שבתות.

יהודה בין שמעו וחזקו נטלו עצה ממטורניתא אתח שכל גדולי רומי מצויים אצלם שיפגינו בלילה ויצעקו בשווקים וברחובות כדי שישמעו השרים וירחמו, ואמרו: אי שמים (למען הקב"ה), לא אחיכם ובני אבא הם אחד אנחנו, מה נגשתינו מכל אוימה ולשון גזירותם עלינו גזירות קשות, וביטלו.

הוצרכו לתקן יום טוב בא' ניסן אף שהוא ראש חודש - לאסור יום שלפניו, ואף שנאמר משום 'לאחריו' של כ"ח (לדעת רבי יוסי שהבביתא כמותו): לאבני - נפקא מיניה בחודש מעובר, שאז כ"ט אסור משום יום שאחר כ"ח ול' אסור משום יום שלפני ר"ח. לרב אשי - לאחריו ולפניו של יום טוב של מגילת תענית (גם לדעת רבי יוסי) אסור רק בתענית אך לא בהספד, וכ"ט אדר כיון שמוטל בין שני ימים טובים עשאוהו כיום טוב ואסור גם בהספד. לסתם של גמרא - שאם יבוטל יום טוב של כ"ח יאה אסור כ"ט משום יום שלפני א' ניסן.

ח' ניסן אסור בהספד משום יום טוב של ניצחון קביעות חג השבועות (דף י"ז) הגם שבין כך אסור משום יום טוב של התמיד - נפקא מיניה אם יתבטל יום טוב של קרבן תמיד מחמת גזירה.

ימים שלפני ואחרי הימים טובים שבמגילת תענית:

לרשב"ג - מותרים בהספד ובתענית.

לרבי מאיר - ימים שאסורים בהספד אסור לפניו ולאחריו מותר, וימים שאסורים רק בתענית מותר לפניו ואחריו.

לרבי יוסי - ימים שאסור בהספד אסור לפניו ולאחריו, ימים שאסורים רק בתענית לפניו אסור לאחריו מותר.

הלכה: לרב - הלכה כרבי יוסי, לשמואל - הלכה כרשב"ג (ובתחילה שלא ידע משית רשב"ג - פסק כר' מאיר).

לרבי יוחנן - בימים שאסורים בתענית הלכה כר' יוסי שלפניהם אסורים, ובימים האסורים בהספד הלכה כר' מאיר שרק לפניהם אסורים אך לאחריהם מותרים.

י"ב אדר הוא יום טרייטוס, שביקש להרוג האחים לוליטוס ופופוס בלודקיא, ואמר: יבא אלוקים ויציל אתכם מגיד כדרך שהציל חנניה מישאל ועזריה, ואמרו לו שהם היו צדיקים גמורים ונבוכדנצר היה מלך רודאי וקדוש נם על ידו, ואותו רשע הדייט הוא ואנחנו נתחייבו כליה למקום, ואם אין אתה הורגנו הרבה הורגים דוברים ואריות יש לו למקום בעולמו שפוגעים בנו והורגים אותנו, אלך לא מסרנו קדושת ברוך הוא בידיך אלא שעתידי להיפרע דמינו מייד, והרגם מיד, ולא זזו משם עד שבאו שני שדים מרומי ופצעו מוחו בגזירות.

י"ג אדר הוא יום יניקור שהיה אחד מאפרכי יוניים ובכל יום היה מגיף ידו על יהודה וירושלים ואומר אימתי תיפול בידי וארמסנה, כשגברה מלכות בית חשמונאי קצצו בחונות ידיו ורגליו ותלאום בשערי ירושלים - שפה שהיה מדבר בגאוה ודין שהיו מניפות על ירושלים תעשה בהם נקמה.

בטלי יום טורייוטוס הואיל ונהרגו בו שמעיה ואחיה, ומותר בהספד ובתענית, ואפילו שהוא יום לפני יניקור כיון שביטלו יום טוב של אותו יום כל שכן שלא אסורים בו תענית משום יום טוב של מחר.

דף י"ח - ע"ב

כפרים המקדימים וקוראים את המגילה ב"א ובי"ב אדר מותר בהספד ותענית בו ביום, אבל ב"ג אסור משום יום כינוגר, וכן אסור ב"ד ט"ו ו' בין לבני המוקפים ובין לבני העיריות. **אין גוזרים תענית על הציבור בראשי חדשים** ואם התחילו אין מפסיקם, לרב אחא היינו שהתענו ב' תעניות וראש חודש הוא תענית השלישית מג' התעניות, **לרבי אסי** - שהתענו כבר תענית אחת.

תענית דף י"ט - **יום ה' פרשת מקץ** - **ג' יחדנוכה תשב"ב**

דף י"ט - ע"א

פרק סדר תעניות

משנה . **סדר תעניות האמור בפרק ב'** הוא בזמן שיצאה רביעה ראשונה ושניה ושלישית ולא ירד גשמים, אבל ירד גשמים ברביעה ראשונה וזרעו ולא צצמו, או נזחחו וחזרו ונשתנה, או פסקו גשמים בין גשם לגשם אפרכעי יום - ומתריעים עליהם ירד, מפני שהיא מכה המביאה לידי בצורת.

זרעו וצצמו וישבו אין מתריעים, ללשון א' ברש"י משום שלא יועיל, ואפילו עלו בקנה ותקנו מעט לאחר שנתייבש שלאו מילתא היא, ללשון ב' ברש"י משום שממילא יחזרו ויצמחו אפילו שעלו בקנה ועדיין לא כיבשלו כל צרכם.

ירדו לצמחים ולא לאלילן - כגון שירדו בנחת, לאלילן ולא לצמחים - כגון שירדו בכח, לזה ולזה ולא בלירות שירדו מיערות - ולא ירדו הרבה, ומתריעים עליהם מיד.

עיר שלא ירדו בה גשמים או שיש בה דבר (שהיה כגון פנימי בעיר על ה' מאת רגלי) או מפולת, מתענה ומתריע, וסביבותיה - לתנא קמא מתענות ולא מתריעות, לרבי עקיבא מתריעות ולא מתענות.

כל השומעים שיש באיזה מקום שיזפון, ירקון, ארבה, חסיל, חייה רעה, חרב - מתריעים עליה כדי שלא תבוא עליהם, מפני שהיא מכה מהלכת.

מעשה שירדו זקנים מירושלים לעריהם וגזרו תענית על שנראה כמלא פי תגור שיזפון באשקלון.

גזרו תענית על שאכלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן, לרבי יוסי לא שאכלו אלא על שנראו ובאו לעיר. **מתריעים בישב** בענבל על עיר שהקיפוח נכרים או נחר, ועל פנינה המטרופת ביים, לשמעון התימני אף על הדב; **לרבי יוחנן** אין מתריעים בשבת אלא עופקים לבני אדם לעזרה (נלפס לרבי ברש"י דף י"ח. או תפוללים כקול רב אלא כל אחד מחולל בביתו).

מתריעים על כל צרה שלא תבוא על הציבור חוץ מאם ירדו הרבה גשמים ואין צריכים להם וטורח הם לבני אדם כל זמן שאינן מוקלקלים התבואות.

אמרו לחוני המגנבל שימתלב שירדו גשמים, אמר שיכניסו תנורי פסחים שלא ימוקו, התפלל ולא ירד, עג עונה ועמד בתוכה ואמר: יריבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאני זה ומכאן עד שתרחה על בניך. התחילו לשלם מנטפים, אמר: לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחיו ומתעורו. התחילו לרד, בזעק, אמר: לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה, ירדו תתיקונם בעו ישיצאו מירושלים להר הבית. אמרו לו: כשם שהתפללת שירדו כך תתפלל שילכו, אמר להם: צאו רואו אם נמחית אבן הטוען. שלא לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גוזרני עליך נידוי אבל אתה מתחטא לפני המקום ועושה רצונך כבן המתחטא על אביו ועושה לו רצונו, ועליך הכתוב **אומר ישמח אביך ואמר ותגל וילדתך**.

היו מתענים וירדו להם גשמים קודם בין החמה לא ישליומו, לרבי אליעזר - גם אם ירדו קודם חצות לא ישליומו, וכן היה בלוד ואמר להם רבי טרפון צאו ואכלו ושתו ואכלו ושתו יום טוב וכן עשו, ובין הערבים קראו הלל הגדול.

דף י"ט - ע"ב

אין תבואה ואפשר להביא מעיר אחרת דרך נהר בספינה - בצורת היא ולא רעב, ואם אי אפשר להביא אלא ממדינה אחרת - היה זה רעב. ללשון ב' ברש"י: אם יבש מעיני זה וצריך להסב מעיני אחר לכאן או להמניין עד שיגדל הנהר - היה זו בצורת, אם יבשו כל הנהרות בעיר היה זה רעב.

סאה בסלע שהוא ביוקר אך מצויה לקנות בכת - בצורת, אין מצויה לקנות - אפילו אם ארבעה סאין בסלע הולך רעב. לרבי יוחנן - כי הוא אם אין מעות מצויות להם, שאפילו ארבעה סאין בסלע מתריעים מיד שהוא רעב.

מתריעים על האילות בימי הפסח באותו מלכות, על בורות שיחיו ומערות השקות זרעים ובהמות בימי סוכות, ואם אין מים לשתות - אפילו קודם לחג מתריעים עליהם בנימי ארבעה ושני.

אסכרא בזמן שיש בה מיתה מתריעים עליה.

מתריעים על הגובאי אפילו לא נראה אלא קצת שידוע מעתדים לבוא לרוב, לרבי שמעון בן אלעזר אף על החגב.

מתריעים על האילות בימי שנים אם לא באשיטה שהם הפקר, ועל הבורות שיחיו ומערות אף בשביעית, לרבי שמעון בן גמליאל אף על האילות - מפני שיש בהם פרנסה לעניים.

מיים שחרב בית המקדש יורדים הגשמים בקושי, יש שנה שגשמייה - מרובים, מועטים, יורדים בזמנם, לא יורדים בזמנם.

שנה שגשמייה יורדים בזמנם דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו באחד בשבת, שעיסה נאפית ונאכלת כתיקונה, אין גשמייה יורדים בזמנם דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו בערב שבת שאיה העיסה נאפת ונאכלת כתיקנה.

שנה שגשמייה מרובים דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו בבת אחת, שנשתייר ברחיים מה שטוחנות מן הטרס כמו שנשתייר מן הקב, כך הארץ בולעת מן הגשמים מן המיעוט כמו שבולעת מן הרוב, גשמייה מועטים דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו בערב מעט.

בזמן שגשמייה מרובים דומה לאדם שמוגבל טיט, אם יש לו מים רבים מים אינם כלים והטיט מגובל יפה, מים מועטים מים כלים והטיט אינו מתגבל יפה.

תענית דף כ' - **יום ה' פרשת מקץ** - **ד' יחדנוכה תשב"ב**

דף כ' - ע"א

קדימונו בן גוריון לוח מהגמונון אחד **שתיים עשר מעיינות מים לעולי רגלים**, וקבע לו זמן שיחזיר או המים או שתיים עשרה ככרי כסף, כשהגיע זמן הפירעון - בשחרית ותבעו שלח לו עדיין שי לי זמן, וכן לבית המכונה, לגלגל האדון שאחר שכל השנה כולה לא ירדו גשמים - וכאשר ירדו ? ! ובכנס שמשתחו בציבת המרחץ, ונקדימונו נכנס בעצב לחדר המקדש ונתעמף ומלח בתיבלה, אמר לפני ה': **יריבונו של עולם**, גלוי וידוע לפניך שלא לכבדוי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי, אלא לכבודך שיהיו מים מצויים לעולי רגלים'. מיד ירדו גשמים ותתמלאו והתירו. בעודו יוצא מבית המקדש - אלא האדון מבית המרחץ, ונבעו נקדימונו דמי המים שחיתיו, השיבו, **זרע אני שהיעיש השם יתברך עולמו בשבילך ולא כבר שקעה חמה ועבר הזמן שקבענו**. נכנס לבית המקדש ושטחפו ועמד בתיפילה, ואמר: **יריבונו של עולם**, הודע שיש לך אהובים בעולמך, מיד נתפרז העבים וזרחת החמה.

נקדימונו היה שמו **'בוגי'** אלא נקראו נקדימונו שנקדרה (ורחם בין העננים) החמה בעבורו.

שלשה נקדימה החמה בעבורם - משה במלחמת סיחון, יהושע במלחמת האמורי, נקדימונו בן גוריון.

'האמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטירי' - שתיהם לקללה שגם אותה שימטיר עליה - ימטיר רוב גשמים המקלקלים את התבואה.

'הייתה ירושלים לנדה ביניהם' - לברכה, כנידה שיש לה ביתר.

'הייתה כאלמנה' - לברכה, שלא אלמנה ממש, אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים ודעתו לחזור אליה. **'וגם אני נתתי אתכם נבזים ושפלים'** - לברכה, שמוחמת שבזיים ישראל בעיניהם לא יעמידו מהם מוכסים וטרדי יוטנים (על הנהגת העם).

'באנשים פצעי אותה ועתרותו נשיקות שונא' - טובה קללה שקילל אחיה השילוחו של ישראל על עיר מברכתו של בלעם הרשע.

איחיה אשילוני קילל ישראל ואמר 'הכה ה' את ישראל כאשר יגוד הקנה במים', והוא לברכה - שהקנה עומד במקום מים וגזרו מחוליף ושרשי מרובים, ואפילו כל הרוחות כשבילם נשטבו בו אינם מזיזות אותו ממקומו, אלא הולך ובא עמהם, דממו הרוחות עמד הקנה במקומו, וזכה קנה ליטול ממנו קולמוס לכתוב בו ספר תנאים וכתובים.

בלעם הרשע בידי ישראל 'כארוים' - והארז אינו עומד במקום מים (ומה שמכונה 'כארוים עלי מים' - המלאך השיבו כן) ואין גזעו מחליף, ואין שרשיו מרובים, ורוח דרומית עוקרת אותו והופכת על פניו.

לעולם היא אדם רך קנהה ואל היא קשה כארז, לפיכך זכה קנה ליטול הימנו קולמוס לכתוב בו ספרי תורה תפילין ומזוזות.

דף כ' - ע"ב

רבי אלעזר ברבי היה שמח ביותר והייתה דעתו גסה עליו מפני שלמד הרבה תורה, נזדמן לו בדרכו

מבית רבו אדם שהיה מוכרעך ביותר (יש גורסים שזה היה אליהו זכור לטוב שנתמון לחיכה), ואמר לו **'שלום עליך רבי'**, ולא החזיר לו אלא אמר לו: **'ריקה, כמה מוכער אתה האיש, שמה כל בני עירך מוכרעים כמותך'**. השיבו: איני יודע, אלא לו ואמרו לאומן שעשאני כמה מוכער כלי זה שעשיתי, כיוון שהבין שפגע בו השטח לפניו שימוחלו לו, אמר לו: **'איני מחול לך עד שתלך לאומן שעשאני ואמרו לו כמה מוכער כלי זה שעשיתי'** היה מטייל אחרייו עד שהגיע לעירו, יצאו בני עירו לקראתו ואמרו 'שלום עליך רבי מורי. אמר להם אותה מהיה אז רבי אל ריבו בכויות המעשה, וסיפר להם מעשהו, ובקישוהו שימוחלו לו משום שהוא גדול בתורה, ומחל בשבילם, ובכלבד שלא יאה רגיל לעשות כן. מיד נכנס רבי אלעזר ודרש לעולם יהא אדם רך קנהה וכו'.

עיר שיש בו מופלת מתריעים דווקא כשנפלו חומות בריאות ולא ריעות, ושאניס ראיות ליפול - שלא נפלו מחמת גובהם או מחמת שעומדות על שפת הנהר.

כותל ריעוע היה בבגדריא שלא היו בר שפוחל עובריים על ידו אפילו שעמד כבר י"ג שנים, חוץ מפעם אחת שמעשה שמואל לרב ועכשי אין צריך לפחד מהשם שרב אדא בר אבהו לתוכו ולא האריך עמו זכויות.

לרב הונא היה יין בבית ריעוע ורצה לפנותו, הכניס את רב אדא בר אבהו לתוכו ולא האריך עמו בדברי תורה עד שהוציא כל היין ואחר כך יצאו ונפל הבית, והקפיד רב אדא בר אבהה משום שכובר שאין לעמוד במקום סכנה על סמך שיעשו לו נס - שמה לא יעשו לו נס, ואם עושים לו נס - מנכים לו מזכויותיו. כמו שאמר ר'עקב 'למטהי **מכל החסדיים ומכל האמת'** - הוקטנו ונתמעטו זכוית מחמת החסדים שעשית עמדי.

רב אדא בר אבהו ארבעה ימים על עצמו שבחריבי במוט - משום שמועלוס לא הקפיד בתוך ביתו, ולא תבעד בפני מי שגדול ממנו, ולא אמר הרבה בדברי תורה במבואות המטונפות, ולא הלך אחרים שמה בלי תורה ופילין, ולא ישן בבית המדרש שינת קבע או עראי, ולא שש בתקלת חביריו, ולא קרא לחבירו בכינוי שמו ויש אומרים של רב קראו בכינוי משפחתו.

רב הונא בנקמותו היו מוציאים אותו ביום המעונן במרכבה של זהב, והיה מסייר בכל העיר, וסותר כל כותל ריעוע, והיה חוזר לבנותו משלו אם לא היה אפשר לבעליו לבנותו.

רב הונא היה שולח שליח לשוק לפני שבת לקנות הירקות שלא נמוכר, והשליכם ליתהר, שאם השתייר בידם ימנעו להביא בשבת האכל, ולא נתנם לעניים - שלא יסמכו עליו ובעפמיא לא יהיו ולא יהיו להם ירקות לשבת, וגם לא הבאלי לבחמהות - משום שאין מיימלא מאכל אדם לבחמה (משום שגיאה כנעוש בטובה שהעניף תקדשו כרוך הוא בעולם. או משום שסחם תורה על מנונם של ישראל, אך כדוקר כהנר עוליים במקום חוץ וכו) אדם מוציאים אותם והכוללים).

רב הונא כשהיה לו תרופה היה ממלא ממנה כד ותולה אותה על פתחו לכל מי שצריך, ויש אומרים שהיה תולה שם מים לכל מי שצריך ולנטילת ידיים ולא יסתכן מהשדים המזיקים למי שלא נוטל ידיו לסטודה. **רב הונא כשהלך לאכול** היה מזמין לכל מי שצריך שיבא לאכול. רבא אמר שיכול לקיים כל מעשיו הטובים של רב הונא חוץ מזו, משום שבמחוזו יש הרבה נעיים ויאכלו כל נכסיו.

תענית דף כ"א - **יום ה' פרשת מקץ** - **ה' יחדנוכה תשב"ב**

דף כ"א - ע"א

אילפא רבי יוחנן **היו לומדים תורה מתוך עניות**, הלכו לעסוק במסחר לקיים 'אפס כי לא יהיה בך [-בעצמך] אביון', כשישבו לאכול תחת קיר ריעוע שמע רבי יוחנן מלאך האומר לחבירו הבה נפיל עליהם קיר זה והרגנו, שבמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי עשה, ומנעו המלאך השני באמרו שאחד מהם שרבו עומדות - לו - שתעיד ותתגדל, וכשהתברר לרבי יוחנן שרק הוא שמע זאת הביט בהזונה אילו, חוזר רבי יוחנן לקיים בעצמו 'כי לא יחדל אביון מקרב הארץ', עד שלא חזר אילפא ממסחר מינו את רבי יוחנן לראש שיביה, וכבחסדר אמרו לו אם היית יושב ועוסק בתורה היינו ממליכים אותך, תלה עצמו על עץ ארוך לקנות בספינה ואמר שישאלו ממנו ברייתא דרבי חייה רבי אושעריא ויצאנו משנה כמותה, ואם לא ימצא יפיל עצמו לים, באומרו שאף שעסק במסחר גדול הוא בתורה מרבי יוחנן.

הוקדא למות ונתן ממונו לאומן וצויתו לתת 'שקל' לבניו בכל שבו, אם הם צריכים לומר - גנות להן סלע, ועל אם אחר לא לתנו אלא שקל, וא גלי דעתו שאינו רוצה ליתן יותר מכן, וכן אם אמר 'שאר מות בניו ירשו אותי תחתיהם, שאז בכל אופן התכווין שדווקא יתנו לבניו רק שקל מפני שרוצה שהאחרים ירשו גם כן. והגם שכל הממון הוא שלהם היינו כרבי מאיר שאמר - מצוה לקיים דברי המת.

נחום איש גז זו היה סומא בשתי עיניו, גידם בשתי ידיו, קילט בשתי רגליו, לו גופו מלא שחין, ורגליו מיטות מוכחזים בספלים של מים כדי שלא יעלו עליו נגלים ששאלתי ייחא יכול ליטול ולזרוקם, וזר בבית ריעוע ואמר לתלמידיו מפא את ה'כלים ואחר כך פנו את מיטתי, וכן עשו, ונפל הבית.

נחום איש גם זו סיפר לתלמידיו שפעם אחת היה מחלך בדרך לבית חמיו והיה עמו משוי ולא שחורים של מאכל ומשתה ומיני מעתדים, וביקש ממנו עץ שפירנסו, ואמר לו שימתניו עד שימתניו החמור, ולא שתפיך לפרוק מן החמור עד שיצאה נשמתו, ונפל על פני העני ואמר עיני שלא חסו על עיניך יסומו, ידיי שלא חסו על ידיי יתגמרו, רגליי שלא חסו על רגליך יתקטעו, ולא נתקרר דעתו עד שאמר של גופי יהא מלא שחין, אמרו לו לתלמידיו ואין לנו שראינוך בכך, אמר להם אוי לי אם לא ארתנוני בכך.

נחום איש גם זו נקרא כך משום שעל כל מאורע שאירעו ואפילו רע - היה אומר 'גם זו לטובה'.

ישראל שלחו דורון למלך ארצו מלא אבנים טובות ומרגליות על ידי נחום איש גם זו כיון שהיה מלומד נבסים, כשלן בבלון ורקנו בעלי המלוך את הארצו ומילאו עפר, וכשפתח המלך את הארצה אמר שהיהודים צוחקים ממני רחמנו להרגו, אמר 'גם זו לטובה', ובא אליהו כשהוא נדמה לאחד משירי הקיסר ואמר שאולי מעפרו של אברהם אביהם הוא, שכשזורקים אותו נהפך לחברות וקשתות וחיצים, ניסוהו וזרקוהו על מדינה שהיתה עמם במלחמה ובכשוה. חזר המלך ומילא הארצו אבנים טובות ומרגליות ושלחו בכבוד גדול, כשחזר ולן באותו מלון וסיפר להם הדברים, הרסו כל הבית האבנים והעפר לקיסר ואמרו שהעפר היה שלהם, בדקו אותו ולא עשה כלום, והורגו לבעלי המלון.

דף כ"א - ע"ב

דבר - כגון עיר של אלף וחמש מאות איש שמתו בה תשעה בשלש ימים זה אחר זה, או עיר של חמש מאות איש ומתו שלשה בשלש ימים, אבל בארבע ימים או ביום אחד אקראי בעלמא הוא. אך רב נחמן בר רב חסדא גזר תענית כשמתו ביום אחד, ואמר בר נחמן בר יצחק שהיינו לסברת רבי מאיר לענין שור שנגנץ שאם ריקק גניחויתו חיוב כל שכן קירב גניחויתו.

רב נחמן בר יצחק דר בין אנשים שלא היו כל כך חשובים, וביקש ממנו רב נחמן בר חסדא שיבא לדור צאלו, והשיב לו: לא מקומו של אדם מכבודו אלא אדם מכבד קוממו, חזר וביקש, שאם כן ילך צאלו, השיבו: מוטב שיבא מנה בן חצי מנה למנה בן מנה, שאיבו של רב נחמן ב"ר חסדא היה גדול מאביו של רב נחמן בר יצחק.

לא מקומו של אדם מכבודו אלא האדם מכבד מקומו, שמוצינו בהר מיני שכל זמן שהשכינה שרויה עליו אמרה תורה 'גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא', נסתלקה שכינה ממנו אמרה תורה 'במשוך היובל מרה יעלו בהר'. וכן באהל מועד כל זמן שהוא נטוי אמרה תורה 'וישלחו מן המחנה כל צרוע... והגללו הכרוכות הותרו כולם להיכנס למחנה.

כסווא היה דבר ולא היה בשכונת רב, וסוברו שהוא מחמת רוב זכויותיו של רב, והראו להם בחלום שנס קטן הוא לפי זכויותיו, אלא הנס נעשה בזכות מי שהיה רגיל להשאל כללי חפיה לצורך קבורה, ומדדו לו מידה כנגד מידה.

בדרוקת הים שריפה אלא הייתה בשכונת רב הונא, וסברו שהוא מחמת רוב זכויותיו של רב הונא, והראו להם בחלום שנס קטן הוא לפי זכויותיו, אלא הוא לפי זכויותיו, אלא הוא לפי זכויותיו, אלא הוא לפי זכויותיו. שבת לצורך שכנותיה, ומדדו לה מידה כנגד מידה.

רב יהודה גזר תענית כשבא ארבה אף קודם שהפסידו התבואה, באומרו: וכי הביאו עמהם צידה שלא יפסידו התבואה.

רב יהודה גזר תענית כשהיה דבר בחזירים, ולא משום שסבר שכשמשלתה דבר במין אחד משלתה בכל המינים, אלא משום שמעיהם דומים למעיני בני אדם ויש לחוש שהיה דבר גם בבני אדם.

שמואל גזר תענית בחייו על **דבר שהיה בו חזואי** הגם שהיה מרחק ביניהם, כיון שיש שיירות משם לכאן, באומרו שאין מציאות בפני הדבר שבא באב.

רב נחמן גזר תענית בעירו על דבר שהיה בארץ ישראל, באומרו שאם גבירה (ארץ ישראל) לוקה שפחה (תרה) לא כל שכן.

בת קול האמרת שלום עליך היתה נשמעת כל יום לאבא אומנא ממתיבתא דרדיקעא, לאביי - כל ערב שבת, לרבא - כל ערב יום הכיפורים, וחלשה דעת כל אביי, ואמרו לו שאינו יכול לעשות כמעשיו.

מעשיו של אבא אומנא - היה מקיז דם לאנשים לכד ונשים לכד משום צניעות, והיה לו לבוש שבה תקע הקרן המקיז בו שהיה מלביש נגשים כדי שלא יסתכל בה, והיה לו מקום צנוע להדיה בו המעות ולא ידע מי שילכם בו שלא יתיביש יש שאין לו לשלם, לא לקח מעות מתלמידי חכמים ואם נתן לו היה מחזיר לו שיבריא את עצמו בו.

ניתן לתרום ולהנציח במהירות דרכן במוקדי "נדרים פלוס"

ע"ש "מחודדים" או ע"י קוד שלוחה 5704. לתרומה דרך "נדרים פון" בטל: 03-7630585 לקהיש שלוחה 5704.